

Šiaurės Tian-Šanis, Talgaro rajonas 1997m. (ataskaita)

Šiaurės Tian-Šanis, Talgaro rajonas

Vilniaus Keliautojų klubui

Kalnų kelionė, vykusi 1997.08.02 - 08.14 Šiaurės Tian-Šanyje, Talgaro viršūnės rajone.

A T A S K A I T A

Maršrutas: Alma-ata - Medeo - Čimbulak - per. B.Talgarskij n/k 3200 - per. M.Talgarskij n/k - u. Lev.Talgar - u. Nauruksai- radialinis (per. 1B - led. Dinamovec - per. 1B - u. Nauruksai) - per. TEU 1B 3700 - led. Š.TEU - led. Šakalskio - per. Surovij 2A* 4350 - led. Korženevskio - radialinis (v. Aktau 2A* 4720) - per. 1B*-2A - per. Akgiul 2A* 4400 - led. Uralcev - led. Bogatyr - per. Miud 1B 4250 radialinis (v. Š.Bogatyr 3A 4570) - led.Stalskio - u. Lev.Talgar (Solnečnaja Poliana) - per. M.Talgarskij n/k - per. B.Talgarskij n/k 3200 - Čimbulak - Medeo - Alma-ata.

autorius ir vadovas Saulius Šukaitis Vilnius tel.: 41-48-47

Dalyviai:

Nr.	Vardas, pavardė	Telefonas	Pareigos grupėje
1.	Saulius Šukaitis	41 48 47	Vadovas
2.	Robertas Kananavičius	77 20 88	Fotografas !!!
3.	Kristina Bumelytė	75 15 79	Maistininkė
4.	Irma Vėjelytė	d.72 03 04	Gailest. Sesuo
5.	Robertas Adomaitis	44 40 32	Fuksas
6.	Darius.Navaslauskas	46 49 33	Filosofas-alpinistas
7.	Sergėjus Jeriomenko	76 78 06	Medžiotojas
8.	Arnas Danila	72 37 07	Isyk-kulio mylėtojas
9.	Vytenis Umbrasas	75 00 55	Žvaigždžių žinovas

[[i viršū](#)]

Žygio grafikas

Diena	Data	Maršrutas	Oro sąlygos	Pastabos
1	08.02	Alma-ata - Medeo - Čimbulak - per. B.Talgarskij šlaitas	Apsiniaukę lynoja	ėjimas nuo pietų
2	08.03	per. B.Talgarskij - per. M.Talgarskij - u. Lev.Talgar - u. Nauruksai	po pietų lynoja	
3	08.04	u. Nauruksai - per. 1B - led. Dinamovec	Saulėta	klaidingai pasirinkta perėja
4	08.05	per. 1B - u. Nauruksai - led. Stalskio morenos	Saulėta	klaidos ištaisymas
5	08.06	per. TEU 1B - led. Š.TEU - u. Sred.Talgar	Saulėta	
6	08.07	led. Šakalskio - per. Surovij 2A*	Saulėta	Nakvynė ant perėjos
7	08.08	rad. (v.Aktau) - led. Koržanevskio - per.	Saulėta	

		1B*-2A		
8	08.09	per. Akgiul 2A* - led. Uralcev	Saulėta	
9	08.10	led. Bogatyr - per. Miud1B - rad. (v. Š.Bogatyr) - led. Severceva	Saulėta	
10	08.11	u. Ulkun Manžilki - u. Lev.Talgar -Solnečnaja Poliana	Saulėta	
11	08.12	u. Lev.Talgar - per. M.Talgarskij	Saulėta	
12	08.13	per. B.Talgarskij - Čimbulak - Medeo	Saulėta	Pabaiga

[\[i viršų\]](#)

Techninis maršruto aprašymas

Prieš pradėdant aprašymą reikėtų paminėti, kad savo planuotą maršrutą (žr. planuotą aukščio grafiką) mes įvykdėme 93%, nepabuvodami ant Dinamovec ir Talgar viršūnių. Tačiau vietoj jų aplankėme 6 iš anksto neplanuotus objektus: Aktau ir Bogatyr viršūnes, Dinamovec ledyną, bei 3 perėjas. Prie kelionės sėkmės labai prisidėjo puikus oras, kurio Tian-Šanyje galima tik pavydėti ...

08.02 Iš Alma-atos į Medeo, kaip ir prieš dešimt metų, veža tas pats Nr.6 autobusas nuo žaliojo turgaus. Iš Medeo į Čimbulak slidinėjimo bazę galima nuvažiuoti šios bazės autobusiuku. Reikia skambinti Čimbulak administratoriui telefonu 33 86 24 ir susitarti. Mums šis malonumas kainavo 1000 tengių (1\$ = 75 Tenge). Šiuo metu bazėje įrenginėjamas modernus keltuvas (700 žmonių per valandą). Galbūt, kai jis bus pastatytas, iki B.Talgarskij perėjos bus galima pakilti labai greitai, tačiau mums dar teko kopti pėsčiomis palei atramas (detalesnių aprašymų galima rasti ankstesnių metų ataskaitose). Nakvojome maždaug 3000 m aukštyje esančiame namelyje prie keltuvo tarpinės stoties, iki perėjos likus apie 45 min. kelio. Žiemą šis namelis naudojamas slidinėjimo trasos pradžia, tad galima įsivaizduoti kiek jame vietos ir koks jo sandarumas. Tačiau mums tereikėjo stogo nuo įkyraus lašnojimo. Fantastinė vakarinė, o vėliau ir naktinė Alma-atos panorama iš paukščio skrydžio, nors iš tiesų - sėdint ant žemės Vien dėl to čia verta nakvoti. Pastaba: Pastovaus vandens šaltinio nėra.

08.03 Perėja B.Talgarskij, per. M.Talgarskij, u.Levij Talgar. Ši atkarpa puikiausiai aprašyta ankstesnėse ataskaitose. Pridursiu tik tiek, kad tarp šių perėjų (30 min leidimosi nuo B.Talgarskij) yra ežerėlis, šalia kurio galima apsinakvoti. Deja idealios kalnų ramybės čia nerasite, nes šis maršrutas yra populiarus ne tik tarp kalnų kelionių mėgėjų, bet ir tarp eilinių Alma-atiečių (įskaitant ir alkoholikų klubą). Malkų laužui čia taip pat nėra. Įdomiausia šios dienos maršruto vieta yra persikėlimas per Lev.Talgarą. Perbristi galima tik prie Solnečnaja polianos (netoli santakos su Ulkun-Manžilki upe), nes čia Lev.Talgaras išsišakoja į daug protakų. Mums reikėjo patekti į kitą (Nauruksai) upės slėnį, kuris yra gerokai žemiau. Todėl pasigaminome buomą, nuleidome virvių pagalba į upės viduryje esančią salą visai šalia santakos su Nauruksai. Pirmasis perėjo su sauga iš kranto, antrajam buvo įrengtas virvinis turėklas. Vėliau turėklas buvo patobulintas: nuo upės skardžio žemyn į salą. Iš pradžių juo nuleidome kuprines, po to nusileido kiti šeši grupės nariai. Paskutinysis nuėmė turėklą ir perėjo su sauga iš salos. Buomą išsitraukėme į salą ir po neilgų svarstymų tuo pačiu metodu nuleidome jį į kitą krantą, prieš tai sutvirtinę akmenimis salos pagrindą buomui. Pirmasis - ta pačia tvarka, kaip ir į salą, toliau įrengiamas turėklas tarp salos ir kito kranto didelių akmenų, kuprinės virvės pagalba pertempiamos turėklu. Žmonės (išskyrus paskutinįjį) perbėga su savisauga į turėklą, paskutinysis - kaip ir pirmuoju atveju. Visa procedūra nuo buomo paruošimo iki kito kranto truko apie 4 val. Nakvynė - truputį pakilus aukštyn, prie Nauruksajaus.

08.04 Nauruksai dešiniu!!!!!! (orografiškai) krantu (kairiuoju eina takelis, užvedantis staiga aukštyn į uolas ir ten nutrūkstantis, liaudyje dar vadinamas - " tropa durakov ") pakylame iki miško ribos, ties slėnio posūkiu. Čia yra vanduo, lygios aikštelės patogios nakvynei. Pietaujame. Dešinėje (pagal ėjimo kryptį), slėnio tolumoje matyti Stalskio ledyno galinės morenos. Tiesiai ėjimo kryptimi (į ?R) gerai matyti pora balnų, kurių išvaizda labai panaši į TEU perėjos nuotraukas iš ankstesnių ataskaitų. Nusprendžiame kopti dešiniuoju (pagal ėjimo kr.). Tai varginantis, vidutinio stambumo, judrus nuobirynas. Pirmas žmogus balną pasiekia po 6 val. darbo nuo pietavimo vietos. Radome 7 metų raštelį patvirtinantį, kad tai iš tiesų yra perėja TEU. Tačiau deja tai yra KLAIDA! . Tai paaiškėjo kitą dieną, po žvalgybos ir įkopimo į vieną iš šoninių Dinamovec led. viršūnelių. Žvalgybos išvada apie įveiktą perėją: tai maždaug 1B sudėtingumo perėja jungianti Nauruksai slėnį su Dinamovec ledynu. Nusileidimas nuo balno iki Dinamovec ledyno trunka apie 20 minučių, nuobirynu. Dinamovec ledynas yra gerokai sutrumpėjęs ir realiai mes nusileidome ne iki ledo, o iki paviršinių suledėjusių morenų. Grynas ledas matyti tik dešinėje ledyno dalyje, kurią nuo kairiosios atskiria apledėjęs gūbrys. Leidžiantis toliau žemyn, turbūt per gerą pusdienį, būtų galima nusileisti iki Lev.Talgar upės.

08.05 Minėtų žvalgybų diena. Įkopiame į bevardę viršūnelę (apie 3700m. aukščio) kairiajame Dinamovec ledyną ribojančiame gūbryje ir traversu paeiname ketera į pietvakarius iki dar vieno balno. Nusileidus į stovyklą ir papietavus nusprendžiame grįžti atgal į Nauruksai slėnį, bet per kitą - žvalgybos metu aplankytą gretimą balną, kurio sudėtingumas ir pobūdis labai artimas vakarykščiame. Pusė dienos varginančio nusileidimo (pakilimas truko apie 45 minutes) ir mes, aplenkę vakar dienos pietų vietą, pakylame iki Stalskio ledyno senųjų morenų. Problema su vandeniu: upeliukas per dieną beveik išdžiūsta ir dingsta tarp akmenų, todėl pastovi nakvynių vieta galima tik gerokai aukščiau, dešiniajame (orografiškai) morenų pakraštyje ant pievelės. Reikia pridurti, kad nuo Dinamovec ledyno į Š.TEU ledyną dar galima patekti kopiant per perėją Tagilcev 1B, esančią į pietvakarius nuo Dinamovec viršūnės. Tačiau nuo nakvynės vietos prie Dinamovec led. jos nesimatė ir aprašymo mes neturėjome. Balnas turėtų pasimatyti už ledyną skiriančio gūbrio paėjus ledu į PV. Kitą dieną, būnant ant Š.TEU ledyno, gerai matėsi nusileidimas nuo šios perėjos - vidutinio stambumo, vėliau - smulkiu nuobirynu.

08.06 Perėja TEU 1B, led. Š.TEU, upė Sred.Talgar. Kopiant aukštyn dešiniomis (orogr) Stalskio led. morenomis, perėja TEU pasimato kairėje (pagal ėjimą). Tai pirmasis logiškas balnas nuo tų klaidingųjų, kuriuos mes išbandėme... Iki pat dienos pabaigos maršruto aprašymas atitinka ankstesniausias ataskaitas t.y. perėja - vidutinio stambumo nuobirynas iki 30o, iki ledyno Š.TEU - 15 min. leidimosi, ledynas atviras, be plyšių, dešiniomis morenomis nusileidžiame iki Sred.Talgar upės. Perkėla per Sred. Talgarą po pietų pavojinga. Nakvojame. Vanduo purvinokas...

08.07 Keliamės 6val., be problemų keliamės per upę - (aukščiau dviejų upės ištakų santakos) ir pusryčius verdame jau kitame krante. Ant aukšto gūbrio - dešinėsios (orogr.) Šakalskio morenos - reikia užkopti pradžioje. Kišenėje tarp gūbrio ir nuobiryno šlaito yra nakvynės vietos, tačiau vandens nepastebėjome (?). Toliau kopiame kišenės dugnu, kol atsiradę turai užveda ant paties gūbrio. Dar viena nakvynės vieta yra jau už posūkiu, prie dešinėsios (orogr) ledyno atšakos. Iš čia jau matyti perėja Surovij 2A*. Pietaujame prieš išeidami ant ledo. Po pietų pradėdame kopti į perėją. Iš pradžių paprastas ledynas, vėliau statėjantis iki 35o, vėliau status ir judrus nuobirynas išvedantis ant uolų (akmenų griūties pavojus!!!). Į perėją veda keli kuliarai. Tuo atveju, jeigu juose nėra sniego labai padidėja akmenų griūties pavojus, todėl rekomenduojame kopti pačiu dešiniausiu (pagal ėjimo kryptį), kuris yra tarp uolų ir ledo sienos. Čia labiausiai nuvaikščiota ir judrių akmenų netiek daug, prieš pat perėją reikia įveikti nesudėtingą uolinį etapą (vietomis 60o - 70o).

Vakare šiomis uolomis teka upeliukas, anksti rytą gali būti apledėję. Ant perėjos neužšalantis(!) vanduo, geros nakvynės vietos ant nuobiryno, vėjuota. Pats balnas - snieginis. Jis yra dar apie 50 m aukščiau. Nuo nakvynės vietos atsiveria puikūs Šakalskio led. vaizdai.

08.08 Viršūnė Aktau, per 1B*-2A. Įkopimas į viršūnę Aktau nesudėtingas. Kuprines paliekame ant Koržanevskio led. plato ir firno šlaitais iki 300 maždaug per 45 min pasiekiamo viršūnės papėdę. Katėmis ir ledkirčiu, trim taktais pakylame šlaitu (apie 400) iki uolinės pietvakarių krypties Aktau keteros. Toliau - suirusiomis uolomis iki viršūnės. Viršūnė snieginė. Karnizai į rytinę pusę (!) vietos pakanka visai grupei ir dar lieka. Peizažas puikus. Matyti visi didžiausi šio rajono ledynai: Koržanevskio, Bogatyr, Šakalskio bei Dmitrovo ledyną supančios viršūnės. Nusileidimas tuo pačiu keliu. Toliau su kuprinėmis nusileidžiame (plyšiai!) iki Koržanevskio ledyno kairės (orogr) atšakos, vadinamos Gorino led. Iš čia prasideda paprasčiausias (2B) Įkopimas į aukščiausią rajono viršūnę - Talgar. Pietaujame. Kopimo dėl blogos vado savijautos atsisakome, todėl ruošiamės dar šį vakar persiversti per balną gūbryje, kuris perskiria išilgai Koržanevskio ledyną į ?R ir PV dalis. Pakilimo beveik nėra, tik reikia eiti ryšiais ir saugotis užsnigtų plyšių. Nusileidimas gana komplikotas, sudėtingumas 1B* - 2A. Galimi 2 variantai: 1. dešiniau stačiu (gal apie 400-500) ledo šlaitu (maždaug 2 virvės diulferio), toliau nestačiu ledynu, iš kairės apeinant ledokritį, iki santakos su Koržanevskio led. 2. įstrižai - iš kairio balno krašto žemyn į dešinę stačiais nuobirynais, laviruojant tarp stačių uolų, iki ledyno, vietomis (apatinėje dalyje) po akmenimis ledas. Toliau kaip ir 1. atveju - nestatus ledynas, iš kairės apeinant ledokritį, iki santakos su Koržanevskio led. Mes leidomės antruoju keliu ir po 2 val. sėkmingai pasiekėme nakvynę - Koržanevskio led. kairę moreną. Reikia pridurti, kad pastovios vietos nakvynei čia nėra, įsirengėme patys.

08.09 Perėja Akgiul 2A*. Nuo Koržanevskio ledyno matyti aiškūs balnas į šiaurę nuo Akgiul viršūnės. Iki perėjos papėdės eiti lėkštu ledynu, apeinant lūžių zoną iš kairės (viršūnės papėdę). Ryšiai, uždaras ledynas. Į balną galima įlipti dviem keliais: 1. Tiesiai, šlaitu aukštyn į žemiausią balno vietą (sniego - ledo šlaitas iki 450) 2. Kopti į gūbrį šiauriau perėjos (sniego - firno šlaitai apie 300) ir nuo jo nusileisti iki balno. Laiko atžvilgiu abu variantai vienodi. Kopiname pasidaliję į dvi grupeles abiem variantais. Ant perėjos pietaujame. Nusileidimas į šiaurę nuo balno žemiausios vietos - dešiniu sniego ledo šlaito (apie 350 - 400) pakraščiu, nes tokiu būdu apeinami bergšrundai. Vasaros pabaigoje t.y. tuo metu kai keliavome mes, patogu iš pradžių leisti nuobirynu, o ant sniego šlaito išeiti apie 100 m žemiau. Vieno bergšrundo vistiek nepavyksta išvengti. Pereiname nestiprių sniego tiltu, su viršutine sauga. Toliau Uralcev ledynas išsilygina ir pasuka į kairę (pagal ėjimo kryptį), kurį laiką plyšių nėra. Toliau - staigus ledokritis aukštomis sienomis. Apeiname kairiu (orografiškai) pakraščiu (ryšiai katės, dideli plyšiai), vaizdai pasakiški!!!. Nusileidę, išeiname į ledyno centrą (lėkštas, be plyšių) ir juo nusileidžiame iki galinės morenos. Prie moreninio ežerėlio apsistojame nakvynei. Priešais - šoninė Bogatyr ledyno sienutė.

08.10 Per. Miud, Virš. Š.Bogatyr. Kopiname visiškai paprastu Bogatyr ledynu į perėją Miud 1B. Ledyno paprastumas pasibaigia viršutinėje dalyje. Prasideda plyšiai, lūžiai, ledyniniai ežerėliai. Ledynas tiesiog (be ypatingo pakilimo) užaina ant sienos virš Šakalskio led. ir lūžta žemyn. Yra už ką pasižiūrėti! Perėja Miud 1B yra į vakarus t.y. į kairę pagal ėjimą. Stataus pakilimo nėra, tik reikia saugotis plyšių. Ant perėjos - užšalęs ežerėlis. Nepaprastai vėjuota vieta, mūsų praminta "aerodinaminio vamzdžiu". Ant perėjos skiriamės į dvi grupeles: 1. Leidžiasi žemyn nuobirynu iki Severcovo ledyno, pereina jį ir ant galinės morenos, prie ežerėlio įkūrę stovyklą laukia antrosios grupelės. 2. Be svorio kopia į Š.Bogatyr 3A viršūnę, grįžta atgal iki perėjos ir su kuprinėmis pasiekia pirmosios grupės įrengtą stovyklą. Atsarginis variantas - nakvynė ant Miud perėjos. Įkopimas į

Š.Bogatyř prasideda nuo perėjõs. Pirmiausiai apeinama iš rytinës pusës viršūnë Sviazist ir užkopiama ant keteros, vedančios į Š.Bogatyř (apie 2.5-3 val kopimo). Ketera snieginë (ryšiai) su kyšačiomis uolomis pradžioje, prieš pat viršūnę - iki 70o statumo firno (gali būti ledo) šlaitas (sauga ledo kablias, laipteliai). Jis išveda ant kupolo formos viršūnës stačiais šlaitais. Nuo keteros pradžios iki viršūnës - apie 2 val kopimo. Nusileidimas tuo pačiu keliu. Su paskutiniais šviesos likučiais visa grupë susirenka bendroje stovykloje.

08.11 Iki 11val poilsis ir tvarkymasis. Po to leidžiamës Ulkun Manžilki upës slënio dešiniuoju bortu. Paskutinis etapas gana varginantis - pametëme takelį ir stambokais judriais akmenimis per krūmokšnius braunamës žemyn. Takel pasigauname visai netoli santakos su Lev.Talgar, kurio dešiniu krantu prieiname vagos išsišakojimą su gražia laukyme, vadinama Solnečnaja Poliana. Brendame susikibę "tadžikiškai" į kitą pusę. Šiaip rekomenduočiau bristi anksti rytą, nes nors ir neigiama oro temperatūra, bet vandens gerokai mažiau. Pietaujame, džiovinamës, ilsimës.

08.12 Išëiname gerai įdieniojus. Leidžiamës puikiu taku per mišką, kairiuoju Lev.Talgar krantu. Šiek tiek žemiau randame sielių tarnybos postą, mat prieš 6 dienas nuėjo sielis, o pavojus dar išliko. Kertame šviežius sielio pëdsakus. Prie Nauruksajaus santakos savo pastatyto "tilto" jau neberandame, matyt jį nunešë sielio sukeltas potvynis. Papietavę pakylame iki per. M.Talgarskij ir dar aukščiau - iki pradžioje aprašyto ežerëlio. Nakvynë.

08.13 Išsiprausę, susitvarkę per 0.5 val pasiekiamo B.Talgarskij ir belieka tik kelios valandos žygiavimo žemyn iki Medeo. Pasiekus Medeo, pasiuntiniai išvyksta į Alma-atos turgų. Jiems sugrįžus - puiki vakarienë. Nakvynë - už upelio esančiame miškelyje, (netoli autobusu stotelës yra tiltas). Tuo žygis praktiškai ir baigiasi.

[\[į viršų\]](#)

Išvados ir rekomendacijos

Šis kalnų rajonas vertas didesnio keliautojų dëmesio negu pastaruoju metu dël kelių priežasčių:

1. Trumpi, lengvai pasiekiami patekimo į kalnus keliai (iš Alma-atos) su gerai organizuotu pastoviu transportu. Tai ypač svarbu šiais laikais, kai daugelyje Vidurinės Azijos šalių yra nemažai problemų su vietiniu transportu.
2. Reikalinga tik Kazachstano viza, kuri galioja ir kitose tranzitu pravažiuojamose, NVS šalyse. Kazachstano konsulas yra Vilniuje.
3. Pats rajonas visumoje yra prieinamas daugeliui keliautojų, turinčių bent minimalią kalnų žygių patirtį. Vyrauja 1-3 sudëtingumo kategorijų perėjõs, todël nėra būtinybës organizuoti ypač sudëtingus žygius, kad patekti į pačias gražiausias vietas.
4. Yra gana daug prieinamų viršūnių, kurių įkopimus galima įtraukti į maršrutus. Tame tarpe ir aukščiausias rajono kalnas - Talgar. Be to LNB (nacionalinėje M.Mažvydo bibliotekoje) yra dvi 8-to dešimtmečio knygos su viršūnių aprašymais, bei schemomis.
5. Čia galima atvykti ir žiemą. Čimbulak slidinėjimo bazë plečiasi, o kainos ne pačios didžiausios. šiais klausimais reikëtų kreiptis į Sergejų Jeriomenko (žr. grupës dalyvių lentelę).
6. Šiokia tokia problema su žemëlapiais. Vilniaus klube gerų nėra, o Maskvos klubas vykstant į Alma-atą nedirbo (šeštadinį-sekmadienį). Reikëtų pasirūpinti iš anksto. Mūsų naudotas variantas - senas žemëlapio pagrindas iš klubo, papildytas kitų ataskaitų, bei viršūnių aprašymų medžiagos dėka.
7. Informacijos apie Alma-atą bei Kazachstaną galima rasti Internete, Altavista paieškos sistemoje uždavus Alma-ata, Kazachstan. Taip pat galima apsilankyti rusiškai - angliškame NVS Žurnale RISK (www.risk.ru/).

[\[į viršų\]](#)

